

בזרכו שלו

ערן שקין לא למד ב"בצלאל"
וגם לא במדרשה, נזרק פעמיים
מאקדמיות לאמנות, הועף
מגלריה עם כל העבודות שלו,
ומתוך עיקרון הוא לא מקשיב
לאיש. גם לא לחותן מנשה
קדישמן. אז איך הפך לאמן כל
כך מוערך, שעבודותיו נמכרות
בעשרות אלפי דולרים?
תשמעו את ההסבר שלו

מתוך התערוכה
"עזרה טובה קשה למצוא..."

מאת אורית מרלין-רוזנצווייג

צילום: תומר יפרח

פעמים כשרון גדול יכול להיות גם סוג של קללה. ערן שקין למד את זה על בשרו כבר בתור ילד. "היה סוף שנה", הוא מספר, "והייתי צריך להביא את תיק העבודות של שיעורי המלאכה. לא עשיתי כלום בכיתה, כי נהגתי לברוח, אז הבאתי את הציורים שעשיתי בבית. המורה הסתכל ואמר: 'אתה מקבל אפס'. אמרתי לו: 'למה? עשיתי המון דברים, תראה'. הוא בחן שוב את העבודות והודיע לי: 'זה לא אתה ציירת אלא אמא שלך'. לא עזר לי כלום. לא הצלחתי לשכנע אותו שאלה העבודות שלי".

שקין (49), אמן מוערך, כבר לא צריך להוכיח שום דבר לאף אחד. ובכל זאת, נרמה שהוא שואב הנאה מדיבור על כישלונותיו. יש לו אפילו ריטואל קבוע: כשהוא מספר כיצד נורק מאקדמיה יוקרתית ללימודי אמנות או איך גורש בבושת פנים מגלריה נחשבת בגרמניה, טון הדיבור שלו

הופך לחשני, ואחריו מגיעים שתיקה וחיוך מסתורי.

אבל מי אמר שצריך להבין הכול? מה שחשוב הן העובדות, ונכון לקיץ 2011 עבודותיו של שקין מוערכות בסכומים שבין 3,000 דולר ל-50,000 דולר ומעלה. מה שלא מפריע לו לחשוב שההצלחה היא רק זמנית. "כל שנה אני אומר: 'טוב, בשנה הבאה בטח אצטרך ללמוד'. ואז קורה משהו. משהו בא וקונה ומציעים לי תערוכה, וזה נרמה בעור שנה. אבל בסוף אני אצטרך ללמוד", הוא צוחק.

"קח את העבודות שלך בחזרה"

הוא גדל בצפון הישן של תל-אביב. עד גיל 16 היה בן יחיד, ואז נולד אחיו גל, איש חיי לילה תל-אביבי. אמו אסתר, בעבר בעלת סטודיו לעיצוב טקסטיל והיום כותבת ומאייירת, הגיעה מהונגריה על סיפון אוניית המעפילים "אקסדוס". לפני שנתיים כתבה על כך ספר לילדים, "המסע של תיקה" (הוצאת שוקן), עליו זכתה בפרס משרד החינוך. אביו, הסופר שמעון שקין, יליד פריז, דמות ידועה בחיי הבוהמה התל-אביבית של שנות ה-60 וה-70, היה, בין היתר, במאי של תצוגות אופנה, שלקח את הבן להופיע על המסלול ("פעם, כילד, אפילו ישבתי בחליפת דייגים ודגתי דגי קלקר על הבמה"). בשנים האחרונות הוא כותב רומנים שיוצאים לאור בצרפת. אחד מהם תורגם לעברית, "לילה אחרון של חורף" (הוצאת ידיעות אחרונות).

"הייתי דור שני לניצולי שואה", אומר שקין. "הוריי לא היו במחנות ולכן לא הבנתי שאני כזה, אבל יש לי את כל הסממנים, כולל לא להשאיר אוכל בצלחת. גם הלחץ שלי מסמכויות קשור לכך".

● גדלת על סיפורים משם?

"אמי כמעט לא סיפרה. אבי דיבר הרבה. עכשיו הוא מספר לילדים שלי אותם סיפורים שסיפר לי על המשפחה שלו. זה יפה בעיניי. קורה שאני נפגש עם אנשים בחוץ לארץ ואני מספר להם על ההורים שלי. הם המומים. אבל פה בארץ כל אחד חווה חוויות מטורפות, גם מי שבא מעיראק, ואני תוהה האם הייתי עומד בתלאות כאלה".

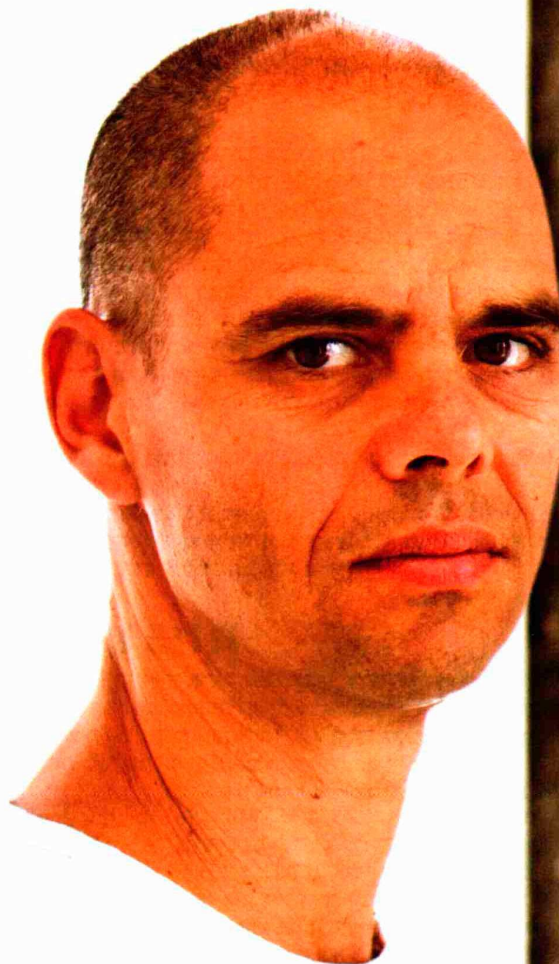
הוא למד בויצ"ו צרפת, אהב את זה ופרח, ובתום הלימודים זומן לקורס טיס ועבר את המברקים, אבל לא היה בטוח שזה הייעוד שנכון לו. כשסבו אמר לו "טייסים טובים יש, אבל הרבה אמנים טובים אין", הוא בחר להתגייס לנח"ל עיירות פיתוח, ולימד ציור במתנ"ס במעלות. כעבור שנה עבר לפיקוד הנח"ל ביפו, ובמקביל שכר סטודיו והתחיל לצייר. יום אחד הוזמן עם חבר לגלריה של נעמי גבעון. היא ביקשה לראות עבודות שלו, והציעה לו תערוכה. את התערוכה ראה האמן אביגדור סטימצקי, שהזמין את שקין לסטודיו שלו ואף סידר לו תערוכה בגלריה גבעון הנחשבת, אצל שמואל גבעון, אביה של נעמי.

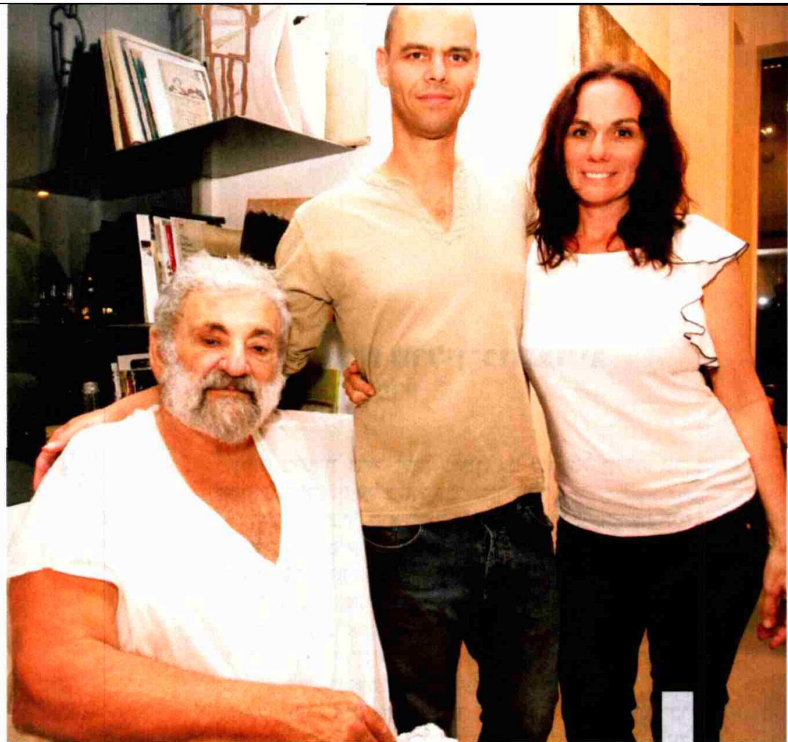
"התרגשתי מאוד, אבל סטימצקי היה איש כל כך פשוט וחם. הדברים אותי שהוא מיד התייחס אליי כאל קולגה ולא כאל בחור צעיר. הוא הראה לי עבודות ודיבר איתי כאילו אני ברמה שלו".

אחרי הצבא נסע לפריז, החל ללמוד ב"בוואר", ונשר כעבור שנתיים. התנה הבאה הייתה יריד אמנות בגרמניה. ברכבת פגש בחור שסיפר לו כי כספן נגנב. שקין קנה לו כרטיס, התבקש לרדת עם הצעיר הגרמני בבית אמו בריי סלדורף כדי שיחזיר לו את הכסף, ונשאר שם חצי שנה.

"היא חיבבה אותי, וכיוון שהייתה אשת יחסי הציבור של האופרה, וראתה תצלומים של עבודות שלי, היא עשתה לי קשר עם הגלריה הגרמנית החשובה

המשך >

עם אשתו מאיה וחמו מנשה קדישמן. "אנשים נורא צחקו כשהתחתנו. אמרו: 'העדר גדל', כי באותה תקופה ציירתי עזים"

המשך >

הננס מאיר, בשלב מסוים נגמר לי הכסף, וחכיתי שיקנו עבורה שלי. יום אחד הגעתי לגלריה, והתנהגתי קצת בתוקפנות. מאיר אמר: 'היו לי תוכניות בש' בילך, אבל עכשיו קח את העבודות שלך בחזרה'. אני מצטער על זה עד היום. זה יכול היה להיות צ'אנס גדול."

שוליה של האמן קרל אפל

אבל טיימנג הוא הכול, ובדיוק אז הגיע טלפון בהול מאביו שביקש כי יחזור לתערוכה בגלריה גבעון, שהייתה הצלחה מסחררת. "באתי לתערוכה ועמדו אנשים בחוץ", הוא נזכר, "לא האמנתי שזה בש' בילי. אבא שלי כבר היה בפנים. כיוון שיש לו זקן ושיער ארוך, אנשים ניגשו ולחצו לו את היר. אני עמדתי בצד. לא הבינו שאני האמן. עד היום אין לי המראה הנכון."

● **מתי הבנת שהאמנות היא הייעוד שלך?**

"בגיל 12. לא היה איזה אירוע מיוחד, אבל בפירוש ידעתי שאהיה באמנות. לאמא שלי היה סטודיו לעיצוב טקסטיל ואני עבדתי איתה. ציירתי ועיצבתי הדפסים והרגשתי שזה מה שאני הכי טוב בו. דברים שבאים לך בקלות הם דברים שכף לעשות אותם, ואם תשקיע, תגיע להישגים גבוהים."

● **התיאוריה הוביטה את עצמה. חובקת על ידי הממסד בגיל צעיר מאוד.**

"אבל אני תמיד מרגיש אוטסיידר, כי לא למדתי בבצלאל או במדרשה לאמנות. בגיל 19 גילו אותי בגלריה גבעון, ומיד הפכתי לאמן בגלריה עם חוזה ותערוכות. זה כמו להגיע מאפס ל-150 קמ"ש."

● **איך אתה מסביר את ההצלחה המהירה?**

"יש דבר אחד שתמיד הקפדתי עליו: מעולם לא הקשבתי לאף אחד, גם לא למורים. אני תמיד מע' רף להקשיב לעצמי ולטעות, כי אתה מרגיש הרבה יותר חרא אם הקשבת למישהו אחר וזה לא הצליח. במקרה כזה, אתה מפסיד פעמיים: גם לא שמעת לעצמך וגם לא הצלחת. דבר שני, היה לי מזל. כמו שלפיקאסו היה מזל."

● **הציעו לך בצעירותך מלגות בבצלאל ובמדרשה לאמנות. למה סירבת?**

"הרגשתי ששם יספיעו עליי בצורה שאני לא רוצה. סטודנטים מוכשרים נכנסים לאקדמיות ומיד מכוונים אותם להיות אמנים מקצועיים. לאנשים מסוימים זה מתאים, לי באותה תקופה זה לא התאים. חוץ מזה, אנשים שמושפעים מאוד ממסדות הלימוד שלהם מאבדים את הביטחון הע' צמי ואת האוטנטיות. רובם לא מצליחים להשתח' "

רר ולהגיע לחותמת אישית."

את החותמות האישיות שלו הצליח להטביע בשנותיו בניו יורק. בשנת 1987, אחרי התערוכה המוצלחת בגלריה גבעון, עזב שקין לניו יורק, החל ללמוד אמנות ב"פארסונס" ונשר. סגר חוזה לתערוכה, וגילה שכא' שר הבורסה נפלה, הגלריה נסגרה ואיתה נעלמו גם חלומותיו.

"היה לי סטודיו, גרתי בסוהו והכול נראה מוצלח, ופתאום הכול נחתך במכה אחת. הייתה לי תקופה קשה. ניקיתי משרדים בלילות. רק למובינג לא הגעתי. זה היה הקו האדום שלי."

אחרי תקופה לא קלה, הגיע למרכז לרישום בניו יורק וקיבל תע' רוכה שהובילה למלגה מכובדת - המזיאון לאמנות מודרנית סיפק לו במשך שנתיים ציוד, חומרים וסטודיו לעבוד בו. שקין התרומם שנית. לפרנסתו צייר את התקרה של אולפני MTV, עשה רקעים לסרטי פרסומות והתמחה ברסטורציה של רהיטים עתיקים. במקביל ראה אר' בעים תערוכות בחודש, רשם לעצמו הערות ("למדתי מזה המון") וחי בתחושה שתפק תתרחש הפריצה הגדולה.

"בניו יורק כל הזמן יש לך פגישות, בעוד כמה חודשים האספן הזה יבוא אליך, ובעוד שישה חודשים מישו אחר יגיע, וכל הזמן אתה מחכה שמישהו יקרה לך. זה אינסופי. אתה לא חי את חיך, אלא מחכה שמישהו גדול יותר יקרה."

● **מה הציל אותך?**

"התקבלתי לעבוד כשוליה של האמן קרל אפל ונשארתי איתו שלוש שנים."

● **איך הגעת אליו?**

"הלכתי לפתיחת תערוכה של חבר, ובאותו בניין הייתה פתיחה של תערוכה שלו. עמדתי בצד וסיפרתי לחבר שבא איתי ספר האמנות הראשון שקניתי בגיל שבע היה של אפל. פתאום אישה שעמדה לירי הסתובבה ושאלה אם אני רוצה לפגוש אותו. זאת הייתה אשתו הצעירה. "נהייתי אסיסטנט שלו בצורה הקלאסית של שוליה ומאסטר. עבדתי איתו על פסלי עץ. היינו חותכים לחתיכות פסלים מאינדונזיה ומחברים אותן לפ' סלים שאפשר להיכנס לתוכם. מהעבודה לצדו לקחתי את ההבנה שחיים של אמן זה לא להיות באטליה ביום וללכת להשתכר בלילה, אלא הרבה עבודה. יש אמנים מסוגים שונים. רנה מגריט היה כמו פקיד שהולך כל בוקר לעבודה, וג'קסון פולוק היה מטורף. אני למדתי להיות קשוב וללמוד איזה אורח חיים מתאים לי."

אבל גם זה נגמר. בשנת 1992 נמאס לשקין לחכות, והוא החליט לחזור ארצה.

"אחרי שלוש שנים הבחנתי שאני לא יוצא מאזור הסוהו והוולג'. בעצם, צמצמתי את עצמי למעגל סגור של סטודיו-בית כמה חברים. אתה גר במרכז העולם, אבל חי כמו בת-לאביב, אז בשביל מה?"

בוא עם ברביות

גם האהבה החזירה אותו ארצה. ליתר דיוק, אהבתו למאיה קדישמן, קולנו' ענית ושחקנית, בתו של האמן מנשה קדישמן. הם גרים היום במרכז תל-אביב עם ילדיהם אדם (15), מיקה (13) וזואי (6), בבית נטול טלוויזיה, ומחזיקים באוסף יצירות בינלאומי מרשים, הכולל עבודה של אנרי וורהול. אף אחת מן היצירות אינה תלויה על הקיר. מרביתן מונחות על השירות או על הרצפה, לא מתוך חוסר כבוד, אלא מתוך רצון ליצור תערוכה חיה ונושמת בבית.

"חוץ מאמנות, אין לי יצר לאסוף. לאשתי יש. היא אוהבת רהיטי וינטג'. יש לה הרבה חברים בשוק הפשפשים, ולדירה הקדומה שלנו, שהייתה יותר קטנה, היא כל הזמן הביאה כיסאות. היו לנו כיסאות במסדרון ולאורך הקירות, וזה הגיע למצב שאמרתי: 'די, אי אפשר יותר'. היא הייתה מחוץ' רה לחנויות, עד שהמוכרים לא הסכימו למכור לה יותר. עשו עליה חרם", הוא צוחק.

איך הכרת את מאיה? "גרתי בניו יורק עם הח' ברה שלי, הסטיליסטית נטשה חיימוביץ'. הן הכי' רו כשמאיה הגיעה לעשות סרט בניו יורק והפכו לחברות נפש תוך שנייה. כל ערב נטשה הייתה אומרת לי: 'אתה לא יודע איזו מדהימה מאיה'. הסתקרנתי. כשהייתה לי תערוכה בהרצליה, באתי ארצה וצלצלתי למאיה. היא למדה אז בסטודיו של ניסן נתיב והתחברנו מאוד. ביתנים נטשה ואני נפדרנו. כשהגעתי לתערוכה נוספת בארץ, נפ' גשתי שוב עם מאיה והחלטתי שאני חוזר לחיות איתה בארץ."

● ואיך החותן קדישמן?

"יש לנו קשר טוב. אנשים נורא צחקו כשאני ומאיה התחתנו. אמרו: 'העדר גדל', כי באותה תקופה ציירתי עוים. אין לנו שיחות על אמנות, כי האמנות, גם אצלו, היא מתוך החיים".

● איזה מין סבא הוא?

"מדהים. הוא נותן לבנות כל כך הרבה ברביות, שהן כבר לא פותחות את הקופסה. כשבאות חברות לבתי הקטנה, היא אומרת להן: 'בוא נלך לסבא שלי, הוא ייתן לכן מתנה'. הוא מחובר לצד היצרי והילדי ונורא מתחבר לילדים".

● ואתה?

"אני מקפיד להיות אבא שמגיש צהריים. אני מתעורר עם הזריחה, מת' חיל לעבוד, יוצא לשחייה של שעה בים, מכין סנדוויצ'ים ומפזר את הילדים בבתי הספר ובגן, ואז אני יוצא לארבע שעות בסטודיו. יש לי כמה: אחד בתוך הבית, שני ברחוב מקביל לבית, ויש לי גם סטודיו לפיסול במושב נעורים בשרון, סמוך לבית היציקה שאיתו אני עובד. "חשוב לי להיות אבא נוכח. בגילים הקטנים, כל דקה שאתה מפספס, אבוד לך. אם לא ראית את הילד עומד בפעם הראשונה, זה לא יקרה שוב. נראה לי לא נכון שיש ילדים ואתה לא חווה אותם. לכן, הרבה מעבודות הרישום אני עושה בבית".

● אפשר לעבוד כך?

"קורה שהם מטפסים עליי ודורכים לי על הרברים ואני כועס וצועק עליהם. זה חלק מהווי הבית. כל אחד צריך לעבוד מתוך מה שהוא, והבית הוא חלק משמעותי אצלי".

● הילדים שלך מתעניינים באמנות?

"מאוד, והם מוכשרים. הבן שלי צייר נפלא וילמד השנה בתלמה ילין או בבית הספר לאמנויות. בתלמה ילין אמרו ש-15 שנה לא ראו כזה דבר. עכ" שיו הוא מתעניין בתכנון עירוני ואנחנו יוצרים מודל של העיר האידילית בעיניו. ביקרנו יחד בלונדון והלכנו לכל הבניינים החשובים. כשילד בא עם פרויקט כזה, זה מדהים, כי זה לא מוכתב מלמעלה".

אני אוהב את ה'ארטה פוברה'

עד אמצע אוגוסט יציג שקין את התערוכה "עזרה טובה קשה למצוא..." בגלריה ZEMACK בכיכר המדינה. הפעם חיבר שתי סדרות שלו בחלל אחד. סדרה אחת, מימיו בניו יורק, מציגה עבודות אבסטרקט עזות צבע ומונומנטליות, שנוצרו במשך שנים שבהן הניח עבודות על גג ביתו ונתן לשלג ולשמש לטפל בצבעים ובטקסטורה. לצדה הוא מציג סדרת דיוקנאות של עוזרות בית, עובדות זרות שפגש בשנים האחרונות, נשים חסרות זהות, שעובדות גם בתערוכה כמו בסרט נע. במגדע צבעים מצומצם, בטשטוש רך, הוא מציג דמויות חסרות פנים אך מלאות ערנה ועצב.

● מה פתאום עובדות זרות?

"בגן מאיר, על ידי הבית שלי, אני תמיד רואה עובדות זרות הולכות עם הזקנים. היה איזה יום שראיתי אדם מבוגר מאוד על כיסא גלגלים, שפתח בצעקות: 'דני, דני, ילד שלי, איפה אתה?' וישבה לידו פיליפינית שלא הבינה מה הוא אומר. היו לי שיחות עם המטפלות, וגיליתי שהרבה פעמים הן אמהות שעזבו מאחור את הילדים והן במצב רגשי עדין.

"הרעיון להציג את התערוכה דווקא בכיכר המדינה עלה כשתפסו עובדת זרה אצל נילי פריאל, אשתו של אהוד ברק. הם גרים לא רחוק מכאן, במ' גדלים, וחשבתי שזה יכול להיות רעיון מעניין להביא את העובדות הזרות דווקא לכאן.

"הנשים שציירתי מתחברות גם לילדות שלי. כל הדמויות נראות כאילו התעוררו בבוקר והן נמצאות בין שינה ליקיצה. הן יושבות על משהו נסתר, כלומר תלויות באוויר, שזה המצב הרגשי שלהן במובנים מסוימים. הילדות שלי יושבות בצורה כזו כשהן מתעוררות בבוקר".

● איזה אמן, גלריסט או אספן היית רוצה לפגוש?

"עמליה דיין (יועצת אמנות ובעלת גלריה למוזמנים בלבד בניו יורק - אמ"ר), נראית לי טיפוס מעניין. אשמח לפגוש אותה".

● מה מרגש אותך באמנות?

"אני אוהב את ה'ארטה פוברה', אמנות ענייה, תנועה שמרכזה באיטליה והיא מזוהה עם האמן מיכלאנג'לו פיסטולטו, שעשה יציקת יד מברונזה והצמיד אותה לגזע עץ קטן שגדל סביב הפסל. יש שם תהליכים ארוכים שקשורים לטבע. אני גם מושפע משטריימן ומזריצקי".

● יש עבודות שלא תסכים למכור?

"לפעמים כואב להיפרד מעבודה, אבל כבר בשלב מוקדם הבנתי שכל עבודה שנמצאת אצל מישהו היא שגרירה שלי. לכן אני לא מחביא עבודות. אני מראה לקונים את המיטב שלי. כי הכול חשוב והכול לא חשוב. פעם, כשקנו עבודה שלי, זה היה אירוע גדול והייתי הולך לארוחה טובה. עכשיו זה חלק מהחיים שלי".